ភ្នំពេញនិងបម្លាស់លំនៅ

Phnom Penh and Migration

ដោយៈ **លោក ហៃ សុគន្ធា**
មន្ត្រីស្រាវជ្រាវនាយកដ្ឋានភូមិវិទ្យានិងនគរូបនីយកម្ម
នៃវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម
Email: haysokunthea@yahoo.com

សេចក្តីផ្តើម

ភ្នំពេញ (Phnom Penh) គឺជារាជធានីរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលមានដង់ស៊ីតេប្រជាជនរស់នៅច្រើនជាងគេ រហូតដល់៣៣១៦នាក់[1] ក្នុងមួយគីឡូម៉ែត្រការ៉េ និងជាទីក្រុងធំលំដាប់ទី១ ដែលមានប្រជាជនរស់នៅច្រើនជាងគេផងដែរ។ ភ្នំពេញ ជាមជ្ឈមណ្ឌលពាណិជ្ជកម្មដែលប្រមូលផ្តុំទៅដោយ សំណង់អគារលំនៅដ្ឋាន សាលារៀន មន្ទីរពេទ្យ វត្តអារាម ទីផ្សារដោះដូរមុខទំនិញ លើមុខជំនួញជួញដូរផ្សេងៗ ទាំងក្នុងស្រុក និងក្រៅស្រុក រួមបញ្ចូលទាំងសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ សង្គមកិច្ច និង នយោបាយ ពោលគឺជាទីកន្លែងរស់នៅប្រកបដោយភាពសម្បូរបែបៗ តាមប្រវត្តិសាស្ត្រ រាជធានីភ្នំពេញ ត្រូវបានសាងសង់លើកដំបូង នៅក្នុងឆ្នាំ១៤៣៤ នៃរជ្ជកាលព្រះបាទស្រីសុរិយោព័រ (ពញាយ៉ាត) នៅពេលដែលទ្រង់បានចាកចោលរាជធានីអង្គរ ប៉ុន្តែមិនបានឋិតថេររហូតដល់បច្ចុប្បន្ននេះទេ។ ជំណាក់កាលទីពីរ គឺសាងសង់នៅក្នុងឆ្នាំ១៨៦៥ នៃរជ្ជកាលព្រះបាទនរោត្តម ហើយបានក្លាយទៅជារាជធានីជាក់លាក់មួយ បន្តរហូតដល់បច្ចុប្បន្ននេះ។ លំនៅដ្ឋានជាច្រើនរបស់ប្រជាជននាពេលនោះ គឺធ្វើអំពីឫស្សីប្រក់ដំបូលស្លឹក ហើយមានមុខរបរជាអ្នកជំនួញ នេសាទ និងធ្វើស្រែចម្ការចម្រុះទៅដោយជាតិសាសន៍ ជាច្រើន ដូចជា ខ្មែរ ចិន យួន ជ្វា ជាដើម។ គោលនយោបាយថ្មី របស់ព្រះបាទនរោត្តមនាពេលនោះ គឺការពង្រីកទីក្រុងដោយបានស្ថាបនាអគារថ្មីៗជំនួសឱ្យផ្ទះឫស្សីប្រក់ស្លឹក ជាពិសេស ផ្ទះនៅតាមតំបន់ជួរមាត់ទន្លេ។ ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់អាណានិគម

[1] ក្រសួងផែនការ វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ ជំរឿនទូទៅនៃប្រជាជននៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០១៩

បារាំង ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធជាច្រើននៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ ត្រូវបានរៀបចំដោយវិស្វករបារាំង ពោលគឺចម្លងតាមគម្រូស្ថាបត្យកម្មនៅក្នុងទីក្រុងប៉ារីស។ រចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល រាជធានីភ្នំពេញនាពេលនោះ គឺបែងចែកជាបីសង្កាត់ ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅបន្តគ្នា តាមបណ្ដោយមាត់ទន្លេ ពីជើងទៅត្បូង ហើយសម្គាល់ដោយក្រុមជាតិសាសន៍ផ្សេងៗគ្នារស់នៅ។ នៅខាងជើងក្បែរវត្តភ្នំ គឺជាសង្កាត់បារាំង ដែលមានពួកអឺរ៉ុបរស់នៅ មានព្រំប្រទល់ជាប់នឹងព្រែកជីកមួយ។ បន្តភ្ជាប់មកខាងត្បូងម្តុំផ្សារកណ្ដាល គឺជាសង្កាត់ចិន ដែលមានជនជាតិចិនរស់នៅជុំវិញផ្សារ មានព្រំប្រទល់ជាប់នឹងព្រែកពាមផ្លុង ហើយខាងត្បូងជាប់នឹងវាលព្រះមេរុ។ រីឯសង្កាត់ខ្មែរវិញ គឺមានទីតាំងស្ថិតនៅម្តុំព្រះបរមរាជវាំង និងលាតសន្ធឹងចុះទៅផ្នែកខាងត្បូង។ រជ្ជកាល ព្រះបាទស៊ីសុវត្ថិ បានបន្តរៀបចំហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ រាជធានីភ្នំពេញកាន់តែមានភាពទំនើបថែមទៀត ដោយមានការស្ថាបនាអគារសាធារណៈជាច្រើន និងបានពង្រីកសង្កាត់នីមួយៗឱ្យកាន់តែធំបន្ថែមទៀត។ ក្រោយទទួលបានឯករាជ្យ ពីបារាំង ថ្ងៃទី៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៥៣ រាជធានីភ្នំពេញ បានពង្រីកខ្លួនយ៉ាងឆាប់រហ័ស ពោលគឺ មានបម្លាស់លំនៅរបស់ប្រជាជន ពីគ្រប់តំបន់នានាទូទាំងប្រទេស។ ផ្ទុយទៅវិញ ក្រោយរដ្ឋប្រហារ ថ្ងៃទី១៨ មីនា ១៩៧០ បានធ្វើឱ្យដំណើរអភិវឌ្ឍន៍ក្នុងវិស័យរៀបចំក្រុង ត្រូវបានគាំងស្ទះ រហូតដល់ប្រជាជន ត្រូវបានជម្លៀសដោយបង្ខំចេញពីរាជធានីភ្នំពេញ ហើយហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និងសេវាសាធារណជាច្រើនទៀត ត្រូវបានទុកចោលទាំងស្រុង ពោលគឺរាជធានីភ្នំពេញនាពេលនោះ គឺជាទីក្រុងខ្មោច។

បម្លាស់លំនៅ គឺជាកត្តាមូលដ្ឋានមួយនៃតំហាយនិងកំណើនប្រជាជន តាមតំបន់នីមួយៗនៃពិភពលោក ពោលគឺពីតំបន់អសន្តិសុខទៅតំបន់ដែលមានសុវត្ថិភាព ពីប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍទៅប្រទេសអភិវឌ្ឍ ជាដើម។ បម្លាស់លំនៅអន្តរជាតិ (ឆ្លងមហាសមុទ្រ ឆ្លងទ្វីប ឆ្លងប្រទេស) គឺជាបម្លាស់លំនៅមួយ ដែលបណ្ដាលឱ្យមានរបាយនិងសមាមាត្រពូជសាសន៍ផ្សេងៗគ្នា គួរឱ្យកត់សម្គាល់ ដូចជា បម្លាស់លំនៅរបស់ជនជាតិស្បែកខ្មៅក្នុងសតវត្សទី១៦ និង ១៧ ពីទ្វីបអាហ្វ្រិកទៅកាន់ទ្វីបអាម៉េរិក (សហរដ្ឋអាម៉េរិក) បម្លាស់លំនៅពីទ្វីបអឺរ៉ុបទៅកាន់ទ្វីបអាម៉េរិក ក្នុងសតវត្សទី១៧ និងពីទ្វីបអាហ្វ្រិកទៅទ្វីបអឺរ៉ុប ក្នុងសតវត្សទី២០ និង២១ ជាដើម។

ប្រទេសកម្ពុជា ក៏បានឆ្លងកាត់ព្រឹត្តិការណ៍បម្លាស់លំនៅក្នុងប្រទេស ជាករណីដោយឡែករបស់ខ្លួនដែរ ព្រមទាំងត្រូវបានគេរាប់បញ្ចូលទៅក្នុងបណ្ដាប្រទេសនៅក្នុងអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ដែលមានបម្លាស់លំនៅអន្តរជាតិ ដោយឆ្លងកាត់ដំណាក់កាលប្រវត្តិសាស្ត្រជាច្រើន ទៅកាន់ទ្វីប ឬ

ប្រទេសគោលដៅផ្សេងៗ ដូចជាប្រទេសបារាំង សហរដ្ឋអាម៉េរិក អូស្ត្រាលី ជាដើម ។

បម្លាស់លំនៅ គឺសំដៅលើដំណើរផ្លាស់ទីរបស់មនុស្ស សត្វ ឬរុក្ខជាតិ ជាបណ្តោះអាសន្ន ឬស្ថាពរ ពីតំបន់មួយទៅកាន់តំបន់ផ្សេង[2]។ នៅក្នុងខ្លឹមសារនៃអត្ថបទស្រាវជ្រាវនេះ គឺផ្តោតជាសំខាន់អំពីបម្លាស់លំនៅរបស់មនុស្ស ពោលគឺការផ្លាស់ទីលំនៅរបស់ប្រជាជនកម្ពុជានៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ ដោយឆ្លងកាត់ព្រឹត្តិការណ៍ប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ប្រទេស ជាពិសេសគឺព្រឹត្តិការណ៍នៃសង្គ្រាមស៊ីវិលផ្ទៃក្នុងកម្ពុជា។

នៅក្នុងអត្ថបទស្រាវជ្រាវនេះ មានគោលបំណងផ្តោតជាសំខាន់ទៅលើចលនាបម្លាស់លំនៅប្រជាជននៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ ដោយឆ្លងកាត់ព្រឹត្តិការណ៍សង្គមនានា ដែលកម្ពុជាបានឆ្លងកាត់ និងផលវិបាកដោយសារបម្លាស់លំនៅញឹកញាប់របស់ប្រជាជនកម្ពុជា។ បើទោះបីបច្ចុប្បន្នកម្ពុជា បានទទួលនូវសុខសន្តិភាពពេញលេញក្រោមនយោបាយឈ្នះឈ្នះក៏ដោយ ក៏មូលដ្ឋានបម្លាស់លំនៅរបស់ប្រជាជនខ្មែរមួយចំនួនមិនបានសម្រាលបន្ទុកកម្រិតជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់ខ្លួនដែរ។

១. ព្រឹត្តិការណ៍សង្គមនិងបម្លាស់លំនៅ

ការផ្លាស់ប្តូរទីលំនៅរបស់មនុស្ស តែងតែផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងមូលហេតុផ្សេងៗ ដូចជាព្រឹត្តិការណ៍សង្គមនានា មូលហេតុសេដ្ឋកិច្ច និងមូលហេតុផ្សេងៗទៀត។ ជាក់ស្តែង នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មូលហេតុចម្បងមួយនៃការផ្លាស់ប្តូរទីលំនៅរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ឆ្លងកាត់ព្រឹត្តិការណ៍ប្រវត្តិសាស្ត្រសង្គម គឺសង្គ្រាម។ ក្រោយទទួលបានឯករាជ្យពីអាណានិគមបារាំង និងក្រោមឥទ្ធិពលសង្គ្រាមត្រជាក់ កម្ពុជាបានឆ្លងកាត់ព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់ៗ ដូចជា៖

- សង្គមរាស្ត្រនិយម
- សាធារណរដ្ឋខ្មែរ
- កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ
- សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា
- រដ្ឋកម្ពុជា
- ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន

១.១. សង្គមរាស្ត្រនិយមនិងបម្លាស់លំនៅ

ក្រោយទទួលបានឯករាជ្យ ថ្ងៃទី៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៥៣ កម្ពុជាទទួលបានសិទ្ធពេញលេញក្នុងដឹកនាំប្រទេស ពោលគឺគ្មានការត្រួតត្រាអំពីបរទេសលើបូរណភាពទឹកដីទៀតទេ។ បក្សប្រជាជនបដិវត្តន៍ខ្មែរ ដែលបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៥១ ដើម្បីធ្វើការតស៊ូប្រឆាំងអាណានិគមបារាំង ត្រូវ

[2] ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ សទ្ទានុក្រម ភូមិវិទ្យា និង ប្រវត្តិវិទ្យា ទំព័រ ៣០

បានផ្លាស់ប្តូរមេដឹកនាំជាបន្តបន្ទាប់ រហូតដល់ឈ្មោះ សាឡុត ស ។ ក្រុមដឹកនាំចលនានេះ យល់ថា ប្រជាជនក្រីក្រនៅកម្ពុជា ត្រូវបានពួកសក្តិភូមិ និងពួកមូលធននិយមជិះជាន់សង្កត់សង្កិនច្រើនទសវត្សមកហើយ។ ឆ្នាំ១៩៦៦ ក្រុមនេះ បានរៀបចំការតស៊ូប្រដាប់ដោយអាវុធទ្រង់ទ្រាយធំ ដើម្បីរំលំរបបសក្តិភូមិ។ ឆ្នាំ១៩៦៧ ពួកនេះ សម្រេចចាប់ផ្តើម សង្គ្រាមស៊ីវិលប្រឆាំងនឹងរាជរដ្ឋាភិបាលដែលមានសម្តេច នរោត្តម សីហនុ ជាព្រះប្រមុខរដ្ឋ ដែលកំពុងស្ថិតក្នុងស្ថានភាពមានវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចនិងសង្គមផង។ និន្នាការមួយរបស់សម្តេចព្រះ នរោត្តម សីហនុ គឺព្រះអង្គមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងកក់ក្តៅជាមួយប្រទេសវៀតណាមខាងជើង (ប្រទេសកុម្មុយនីស្ត)។ ស្ថានភាពនយោបាយកម្ពុជានាពេលនោះ កំពុងទទួលរងឥទ្ធិពលភូមិសាស្ត្រនយោបាយតំបន់ ដែលប្រទាញប្រទង់រវាងមហាអំណាចលោកសេរី និងមហាអំណាចកុម្មុយនីស្ត ជាពិសេសតំបន់នៅតាមបណ្តោយព្រំដែនគោករវាងកម្ពុជា និងវៀតណាម បានក្លាយតំបន់សង្គ្រាម ដោយប្រើប្រាស់ជាទីជម្រកសម្រាប់ការលាក់ខ្លួន ការដឹកជញ្ជូនគ្រាប់រំសេវ និងស្បៀងរបស់ភាគីជម្លោះ។ ការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់កងទ័ពអាម៉េរិក លើកងទ័ពវៀតណាមខាងត្បូងដែលបានចូលដីខ្មែរ ហើយក៏ជាមូលហេតុចុងក្រោយដែលនាំឱ្យដល់កាផ្តាច់ចំណងការទូតរវាងកម្ពុជានិងសហរដ្ឋអាមេរិកក្នុង ឆ្នាំ១៩៦៥ ដោយសម្តេចព្រះនរោត្តមសីហនុ។ ជម្លោះនៅតាមតំបន់ព្រំដែនកម្ពុជាវៀតណាមបានធ្វើឱ្យមានបម្លាស់លំនៅចេញពីតំបន់ទាំងនោះ មកតំបន់ដែលមានសុវត្ថិភាព។ ក្នុងនោះ រាជធានីភ្នំពេញ គឺជាតំបន់មួយដែលមានការផ្លាស់ទីចូលមករស់នៅរបស់ប្រជាជនរាប់ទាំងតំបន់ជនបទទូទាំងប្រទេសផ្សេងទៀតផង។ ទោះបីជាមានបម្លាស់លំនៅច្រើនរបស់ប្រជាជនមកក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញសម័យនោះក៏ដោយ ក៏ស្ថិតិពិតប្រាកដ នៃចំនួនប្រជាជនមិនមានកំណត់ត្រាជាក់លាក់ណាមួយបានបង្ហាញឡើយ។

១.២ សាធារណរដ្ឋខ្មែរនិងបម្លាស់លំនៅ

ឧត្តមសេនីយ៍ លន់ នល់ ជានាយករដ្ឋមន្ត្រីមួយរូបរបស់សម្តេចព្រះនរោត្តម សីហនុ នាសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម បានឈ្វេងយល់ថា សភាពការណ៍កម្ពុជា ត្រូវតែផ្លាស់ប្តូរចេញពីការគ្រប់គ្រងរបស់សម្តេចព្រះនរោត្តម សីហនុ ដោយមូលហេតុ២យ៉ាង៖ ទី១ គឺការទប់ស្កាត់ការឡើងកាន់អំណាចដោយបដិវត្តន៍របស់ពួកកុម្មុយនីស្ត និងទី២ ការទប់ស្កាត់ការរុលចូលរបស់កងទ័ពវៀតកុង នៃរណសិរ្សជាតិរំដោះវៀតណាមខាងត្បូង ដែលគាំទ្រដោយប្រទេសវៀតណាមខាងជើង ចូលក្នុងទឹកដីកម្ពុជា។ លោក លន់ នល់ ធ្វើរដ្ឋប្រហារទម្លាក់សម្តេចព្រះ នរោត្តម សីហនុ នៅថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧០ ក្នុងឱកាសដែលព្រះអង្គកំពុងបំពេញបេសកកម្មនៅក្រៅប្រទេស។ សង្គ្រាមស៊ីវិលរវាងពួកកុម្មុយនីស្តខ្មែរក្រហម ដឹកនាំដោយឈ្មោះ ប៉ុល ពត (សាឡុត ស) ក្រោម

ការអំពាវនាវអំពីសម្តេច ព្រះនរោត្តម សីហនុ និង របបដែលដឹកនាំដោយ ឧត្តមសេនីយ៍ លន់ នល់ មានការគាំទ្រពីសហរដ្ឋអាមេរិក ត្រូវបានបើកចំហ ហើយរីករាលដាលពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ រហូតដល់ពេញប្រទេស ដែលបង្កឱ្យមានបម្លាស់លំនៅបន្តបន្ទាប់នៅកម្ពុជា។ ក្រោយរដ្ឋប្រហារថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧០ ប្រទេសកម្ពុជាបានប្តូរឈ្មោះពីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មកជាសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ប៉ុន្តែរបបនេះមិនបានធ្វើឱ្យប្រទេសកម្ពុជា មានសុខសន្តិភាពពេញលេញទូទាំងប្រទេសកម្ពុជានោះទេ។ ប្រទេសដែលធ្លាប់មានសុខសន្តិភាព បានប្រែក្លាយទៅជាសមរភូមិប្រយុទ្ធនៅតាមតំនានាទូទាំងប្រទេស។ របបនេះបានធ្លាក់ចូលក្នុងវិបត្តិសង្គមធ្ងន់ធ្ងរ ពោលគឺមានការកេណទ័ព ចាប់ទាហ៊ាន ដើម្បីចេញច្បាំង។ ស្របតាមការអំពាវនាវរបស់អ្នកនយោបាយ បានធ្វើឱ្យប្រទេសមានការជ្រួល ច្របល់ មានភាពរឹករវ ហើយបង្កើតឱ្យមានក្រុមចលនាតស៊ូនៅទូទាំងប្រទេស។ មូលហេតុទាំងនេះ គឺជាមូលដ្ឋាននៃកត្តាអសន្តិសុខរបស់ប្រទេសកម្ពុជានាពេលនោះ។ ការប្រយុទ្ធដោយកងទ័ពថ្មើរជើង និងការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់ភាគីជម្លោះបានបណ្តាលឱ្យកើតមានហានិភ័យ ដល់ប្រជាជន សូម្បីតែកសិផល ផលិតកម្ម លំនៅដ្ឋាននានា និងអាយុជីវិតក៏ត្រូវបានបំផ្លាញដែរ។ ពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃស្ថានការណ៍ក្នុងប្រទេសចេះតែធ្ងន់ធ្ងរ និងដុនដាបទៅៗ រីឯការប្រយុទ្ធនៅតាមតំបន់នានាកាន់តែមានសភាពខ្លាំងឡើងៗ ដែលជាមូលហេតុចម្បងនៃការធ្វើបម្លាស់ទីចេញពីតំបន់អសន្តិសុខទាំងនោះ។ ការទម្លាក់គ្រាប់បែក ការបាញ់ផ្លោងការបាញ់រះ ការបាញ់ផ្តក់រវាងភាគីជម្លោះកម្ពុជាបានធ្វើអោយប្រជាជននាំគ្នាភៀសខ្លួនមកការរស់នៅតាមទីរួមខេត្តនានា ជាពិសេស ទីក្រុងភ្នំពេញ។ កំឡុង៥ឆ្នាំនៃរបបនេះ ទីក្រុងភ្នំពេញ ហាក់បីដូចជាបន្ទាយមួយដែលត្រូវឡោមព័ទ្ធដោយគូរជម្លោះ។ ប្រជាជនកម្ពុជា ដែលធ្លាប់ទទួលបានសុខសន្តិភាព លែងមានពេលប្រកបការងារចិញ្ចឹមជីវិតគឺមិនដូចពេលមុនទៀតឡើយ ពោលគឺប្រជាជនចាប់ផ្តើមធ្វើបម្លាស់ទីទៅរកតំបន់ណាដែលមិនប្រឈមនឹងការប្រយុទ្ធគ្នា។ ពេលនេះស្ថានភាពបម្លាស់លំនៅរបស់ប្រជាជនទូទាំងប្រទេសកំពុងច្របូកច្របល់ ប្រជាជនមួយចំនួនមិនមានគោលដៅពិតប្រាកដ។ ទីក្រុងភ្នំពេញ នាពេលនោះ គឺជាទីកន្លែងដែលមានសុវត្ថិភាពជាងគេ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងតំបន់នានា ទូទាំងប្រទេស។ ភ្នំពេញ ដែលធ្លាប់តែជាទីក្រុងឆើតឆាយ និងជោគជ័យ នៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ បានប្រែក្លាយទៅជាទីប្រជុំជន ដែលមានកំណើនប្រជាជនហួសប្រមាណ ព្រោះប្រជាជនប្រមាណ១/៣ (ជាងពីរលាននាក់) បានធ្វើបម្លាស់លំនៅចូលមកទីក្រុងភ្នំពេញ រាប់ទាំងមន្ត្រីរាជការរបស់រដ្ឋការ លោក លន់ នល់ ដែលមិនចូលជាមួយពួកខ្មែរក្រហមត្រូវភៀសខ្លួនមកភ្នំពេញ ហើយរដ្ឋការគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់នៃខេត្តនីមួយៗ ក៏ត្រូវប្រមូលផ្តុំរៀងៗមកតាំងនៅក្រុងភ្នំពេញដែរ។ ទីក្រុងភ្នំពេញ នាពេលនោះ បានជួបបញ្ហាជាច្រើន ដូចជា ការខ្វះ

ស្បៀង បញ្ហាទំនិញឡើងថ្លៃ គ្មានទីជម្រកគ្រប់គ្រាន់ សង់ទីជម្រកតាមចិញ្ចើមផ្លូវ បង្កើតភាពអាណាធិបតេយ្យ ជាដើម។

១.៣- កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងបម្លាស់លំនៅ

តំបន់បង្អែកជាច្រើន(តំបន់រំដោះ) របស់ចលនាតស៊ូខ្មែរប្រឆាំងនឹងរបបថ្មី បានពង្រីកមូលដ្ឋានកាន់តែធំឡើងៗ។ នៅដើមឆ្នាំ១៩៧៣ ទឹកដីប្រមាណ៨៥% នៃប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវបានកាន់កាប់ដោយកម្លាំងតស៊ូខ្មែរក្រហម ហើយកងទ័ពសេនាប្រមុខ លន់ នល់ កាន់តែបង្ហាញភាពទន់ខ្សោយនិងដកថយជាបន្តបន្ទាប់។ ដំណើរបាត់បង់នៃការកាន់កាប់ទឹកដី រួមទាំងប្រជាជនដោយរបបលោក លន់ នល់ មានច្រើនដំណាក់កាលបន្តបន្ទាប់ រហូតឈានទៅដល់ការបាត់បង់ការកាន់កាប់ប្រទេសទាំងស្រុងនាថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥។ ជ័យជំនះរបស់កងទ័ព ខ្មែរក្រហមដឹកនាំដោយ ប៉ុល ពត ដោយវាយយកបានរដ្ឋធានីភ្នំពេញ ដែលគ្រប់គ្រងដោយរបបសាធារណរដ្ឋ លោក លន់ លន់ និងគាំទ្រដោយសហរដ្ឋអាម៉េរិក បន្ទាប់ពីការតស៊ូស្វិតស្វាញដោយអាវុធរហូតដល់ឆ្នាំ១៩៧៥។ គេប៉ាន់ស្មានថា ប្រជាជនកម្ពុជាប្រមាណពាក់កណ្តាលត្រូវបានគេជម្លៀសដោយបង្ខំទៅជនបទ ក្នុងនោះប្រជាជនប្រមាណជាង២លាននាក់ ចេញពីរាជធានីភ្នំពេញ និងប្រមាណជាង១លាននាក់ ចេញពីតំបន់ទីប្រជុំជននានាទូទាំងប្រទេស។ ជាក់ស្តែង នៅថ្ងៃជ័យជំនះ ថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ប្រជាពលរដ្ឋនៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ បានចេញមកតាមដងផ្លូវនានា ដើម្បីអបអរសាទរកងទ័ពរំដោះ ក្នុងទឹកមុខរីករាយ ប៉ុន្តែប្រមាណជាមួយម៉ោងបន្ទាប់មក ក៏កើតមាននូវសកម្មភាពស្រែកបញ្ជាដោយកងទ័ពដែលមានឯកសណ្ឋានឈុតខ្មៅ ដៃកាន់កាំភ្លើងឱ្យប្រជាពលរដ្ឋដែលកំពុងឈរត្រៀបត្រានៅតាមដងផ្លូវនោះ ចាកចេញពីទីក្រុង ដោយមិនចាំបាច់យកសម្ភារអ្វីទៅតាមខ្លួនឡើយ។ ព្រឹត្តិការណ៍នេះបានធ្វើឱ្យប្រជាពលរដ្ឋ ដែលកំពុងរស់នៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ ហាក់វិលវល់គំនិត ដោយមិនដឹងគោលដៅច្បាស់លាស់របស់ខ្លួនថាទៅទីណា។ ជម្រើសភាគច្រើននៃការចាកចេញរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ គឺការវិលត្រឡប់ទៅស្រុកកំណើតវិញ ជាពិសេសគ្រួសារដែលទើបនឹងធ្វើបម្លាស់លំនៅសម័យសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ប៉ុន្តែគ្រួសារមួយចំនួនធំ ដែលគ្មានស្រុកកំណើត ពោលគឺគ្មានគោលដៅច្បាស់លាស់ ត្រូវបានក្រុមអាវខ្មៅដែលហៅខ្លួនឯងថា "អង្គការ" ជម្លៀសទៅនៅតាមតំបន់ផ្សេងៗ ជាពិសេស សម្រាប់កម្លាំងពលកម្មបម្រើឱ្យវិស័យកសិកម្ម។

១.៤- សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជានិងរដ្ឋកម្ពុជា និងបម្លាស់លំនៅ

ជ័យជំនះថ្ងៃទី៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ គឺជាថ្ងៃដែលរបបបីឆ្នាំប្រាំបីខែ និងម្ភៃថ្ងៃ បរាជ័យ

បើទោះជារបបនេះមិនដួលរំលំទាំងស្រុងក៏ដោយ។ រាជធានីភ្នំពេញ ត្រូវបានសង្គ្រោះ និងគ្រប់គ្រងដោយចលនាតស៊ូរំដោះប្រទេស ដែលមានវរជនស្នេហាជាតិខ្មែរជាច្រើន បានប្រមូលរួបរួមគ្នានិងក្រោកឡើងធ្វើការតស៊ូប្រឆាំងនឹងការជិះជាន់ ការបំបិទសិទ្ធិ ការរស់ជាទាសករដូចគុកឥតជញ្ជាំង នៃរបបខ្មៅងងឹតនេះ។ រណសិរ្ស ដែលមានឈ្មោះថា "រណសិរ្សសាមគ្គីសង្គ្រោះជាតិកម្ពុជា" ត្រូវបានប្រសូត្រឡើងនៅថ្ងៃទី២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៧៨ នៅក្នុងស្រុកស្នួល ខេត្តក្រចេះ ក្រោមគោលដៅតែមួយ គឺការរួបរួមគ្នា ដើម្បីតស៊ូវាយរំលំរបបប្រល័យពូជសាសន៍ ប៉ុល ពត។ របបថ្មីឈ្មោះ "សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា" ត្រូវបានបង្កើតឡើង ក្រោមការដឹកនាំរបស់ "បក្សប្រជាជនបដិវត្តកម្ពុជា"។ បម្លាស់ទីត្រឡប់វិញរបស់ប្រជាជនចូលរដ្ឋធានីភ្នំពេញ ពីតាមតំបន់ជនបទ ហាក់មិនមានព្រឹត្តិការណ៍ដូចពេលបម្លាស់លំនៅចេញ កាលពីជាងបីឆ្នាំមុនទេ ពោលគឺមនុស្សមួយចំនួនធំ គឺជាក្រុមមនុស្សថ្មី ដែលពីមុនមិនមែនជាមនុស្ស ដែលរស់នៅទីក្រុងភ្នំពេញ។ ដោយឡែកប្រជាជនដែលអ្នកធ្លាប់រស់នៅទីក្រុងភ្នំពេញ តាំងពីសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម មួយចំនួនបានស្លាប់ក្នុងរបបខ្មៅងងឹត និងមួយចំនួនទៀតមិនហ៊ានត្រឡប់វិញ។ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៨៣-១៩៨៩ ការធ្វើបម្លាស់លំនៅបានថយចុះ ព្រោះពិបាកធ្វើដំណើរ ដោយសារត្រូវសុំលិខិតអនុញ្ញាតក្នុងការធ្វើដំណើរពីតំបន់មួយទៅតំបន់មួយក្នុងប្រទេស និងតម្រូវឱ្យមានហេតុផលច្បាស់លាស់។ ពន្ធនៃដំណើរការឆ្ពោះទៅរកការបញ្ចប់សង្គ្រាមស៊ីវិលនៅប្រទេសកម្ពុជា ដោយមានការចចារពីគ្រប់ភាគីជម្លោះ ក្រោមការសម្របសម្រួលពីអន្តរជាតិ។ ឆ្នាំ១៩៨៩-១៩៩៣ បម្លាស់លំនៅចូលក្នុងប្រទេសរបស់ប្រជាជន (មាតុភូមិនិវត្តន៍) ពីតំបន់តាមព្រំដែនកម្ពុជាថៃ ទៅកាន់តំបន់នានាទូទាំងប្រទេស។ ដោយឡែក រាជធានីភ្នំពេញ គឺជាតំបន់មួយ ដែលទទួលក្រុមមនុស្សច្រើនជាងតំបន់ផ្សេងទៀតទូទាំងប្រទេស រាប់បញ្ចូលទាំងមន្ត្រីគណបក្សនយោបាយនានា មកពីបរទេស ដើម្បីចូលរួមធ្វើការបោះឆ្នោតតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅកម្ពុជាផងដែរ។

១.៥- ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជានិងបម្លាស់លំនៅ

របបសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារសេរីត្រូវបានកម្ពុជាប្រកាន់យក ចាប់ពីក្រោយការបោះឆ្នោតសកលឆ្នាំ១៩៩៣ លើកដំបូង បន្ទាប់ពីមានកិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងប៉ារីស ២៣ តុលា ១៩៩១ ស្តីពីបញ្ហាកម្ពុជា។ របបសេដ្ឋកិច្ចនេះ បានបើកឱ្យមានការវិនិយោគជាច្រើន ពិសេសវិនិយោគពីក្រៅប្រទេសលើវិស័យកាត់ដេរសម្លៀកបំពាក់និងស្បែកជើង។ កម្លាំងពលកម្មក្នុងប្រទេសបានរ៉ាប់រងដំណើរការផលិតកម្មទាំងនេះ ដើម្បីនាំទៅលក់នៅទីផ្សារអន្តរជាតិ ពិសេសនៅសហរដ្ឋអាម៉េរិក និងសហគមន៍អឺរ៉ុប។ បើទោះបីជាមិនសូវមានភាពចុះសម្រុងគ្នារវាងគណបក្សកាន់

អំណាចធំៗពីរ ក៏ដោយ ក៏ការបើកសិទ្ធិសេរីភាពពេញលេញ ក្នុងការធ្វើដំណើរនិងបម្លាស់ទីលំនៅ បានធូរស្រាលជាងរបបមុនៗ ជាពិសេសការផ្លាស់ទីទៅកាន់តំបន់ដែលងាយទទួលបានផលប្រយោជន៍ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច។ គ្រប់ដំណាក់កាលនៃចលនាបម្លាស់លំនៅទាំងអស់ (លើកលែងការជម្លៀសក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥) គឺមានចលនាដ៏សំខាន់មួយនៃបម្លាស់លំនៅ គឺចំណោលស្រុកស្រែមកកាន់ទីក្រុងឬទីប្រជុំជន ដែលបណ្ដាលមកពីបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ច និងបញ្ហាអសន្តិសុខនៅតាមតំបន់នោះៗ ក្រៅពីនេះ ក៏មានចលនាបម្លាស់លំនៅតាមរដូវ ដូចជា ក្រោយរដូវច្រូតកាត់ប្រមូលផល កសិករ តែងនាំគ្នាមករកការងារធ្វើ ដើម្បីបានចំណូលបន្ថែមនៅតាមទីប្រជុំជន ជាពិសេសរាជធានីភ្នំពេញតែម្ដង។

តាមទិន្នន័យជំរឿន បានបង្ហាញថា ចំនួនប្រជាជនដែលបានតាំងទីលំនៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញក្រោយថ្ងៃ៧ មករា ១៩៧៩ មានដូចតទៅ[3]៖

- ឆ្នាំ១៩៨០ ចំនួន ២៣៨ ២៨៧ នាក់
- ឆ្នាំ១៩៩០ ចំនួន ៦១៥ ០០០ នាក់
- ឆ្នាំ១៩៩៥ ចំនួន ៨៣៥ ៨៨៥ នាក់
- ឆ្នាំ១៩៩៨ ចំនួន ៩៩៩ ៨០៤ នាក់
- ឆ្នាំ២០០៨ ចំនួន ១ ៥០១ ៧២៥ នាក់
- ឆ្នាំ២០១៩ ចំនួន ២ ១២៩ ៣៧១ នាក់

២- ផលវិបាកនៃបម្លាស់លំនៅ

ព្រឹត្តិការណ៍នៃសង្គ្រាមស៊ីវិលជាច្រើនដំណាក់កាល បានធ្វើឱ្យកម្ពុជាមានតំបន់ប្រទាញប្រទង់គ្នាកាន់កាប់រាប់បញ្ចូលទាំងចំនួនប្រជាជនផងដែរ ពោលគឺរវាងកម្លាំងតស៊ូនានា ដូចជាកម្លាំងចលនាតស៊ូរបស់រជនខ្មែរនិងអាណានិគមបារាំង ក្រុមចលនាតស៊ូរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តខ្មែរ និងរបបសក្តិភូមិ ក្រុមចលនារំដោះជាតិនិងកម្លាំងរបស់របបសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ក្រុមចលនាតស៊ូនៃរណសិរ្សសង្គ្រោះជាតិកម្ពុជានិងខ្មែរក្រហម ក្រុមចលនានៃរដ្ឋាភិបាលចម្រុះត្រីភាគី និងរដ្ឋាភិបាលទីក្រុងភ្នំពេញ និងចុងក្រោយក្រុមខ្មែរក្រហមដែលនៅសេសសល់តាមព្រំដែនខ្មែរថៃជាមួយនឹងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។ ការបែងចែកកាន់កាប់ទឹកដី និងប្រជាជនកម្ពុជាដែលមានប្រមាណ ៧ លាននាក់ (ប៉ាន់ស្មាននៅឆ្នាំ១៩៧០) បានស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងពីរដែលចែកជាដំណាក់កាលរវាងតំបន់រំដោះរបស់ពួកខ្មែរក្រហមកុម្មុយនីស្ត និងរបបសាធារណរដ្ឋខ្មែរ។ កត្តាចម្បងនៃភាពខុសគ្នារវាងការគ្រប់គ្រងនៃក្រុមទាំងពីរ គឺរបបនយោបាយដឹកនាំ ដែលអាចឱ្យប្រជាជនស្គាល់ភ្លាម ពិសេសការជួបដំបូងនូវលទ្ធិកុម្មុយនីស្តខ្មែរក្រហម ដែលអាចកត់សម្គាល់បានខ្លះៗ ដូចខាងក្រោម៖

- របបសាធារណរដ្ឋខ្មែរ(របបសេរី) គឺបើកទូលាយសេរីខាងនយោបាយ ការរស់

[3] ទិន្នន័យសាលាក្រុងភ្នំពេញ និងវិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ

នៅជាឯកជនតាមគ្រួសារ សេរីភាពពលរដ្ឋត្រូវបានបើកទូលាយ កម្មសិទ្ធិត្រូវបានធានា ជាដើម។

- របបខ្មែរក្រហម (របបកុំម្មុយនីស្ត) គឺមានការគ្រប់គ្រងតឹងតែង (បញ្ញា វិន័យ...) ការរស់នៅជាសមូហភាពគ្មានទីផ្សារ គ្រប់ការទាក់ទងត្រូវកាត់ផ្តាច់ការដើរ ហើរត្រូវបានហាមឃាត់ ការនិយាយស្តីត្រូវប្រើពាក្យបដិវត្តន៍ សម្លៀកបំពាក់ត្រូវប្រើពណ៌ខ្មៅ ជាដើម។

បម្លាស់លំនៅរបស់ប្រជាជន មានកំណើនច្រើនសន្ធឹក នៅក្នុងរបបសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ពោលគឺចំនួនប្រជាជនប្រមាណ ៧លាននាក់ បានប្រែប្រួលចំនួនជាបន្តបន្ទាប់ ដោយការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្មែរក្រហម រហូតដល់ដំណាក់កាលចុងក្រោយ។ នៅឆ្នាំ១៩៧៣ ប្រជាជនប្រមាណជា ៣លាននាក់ប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយរបបសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ហើយប្រមូលផ្តុំនៅតាមទីក្រុង និងទីប្រជុំជនខេត្តនានា ពិសេសនៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញ ដែលមួយភាគធំ គឺជាជនភៀសសឹក ដោយសារសង្គ្រាម និងដោយសារការភៀសខ្លួនពីការគ្រប់គ្រងរបស់ពួកខ្មែរក្រហម។

៣- ចំណោលជនបទ

ចំណោលជនបទ គឺជាបម្លាស់លំនៅមួយប្រភេទ ដែលមនុស្សធ្វើការផ្លាស់ទីលំនៅពីតំបន់ជនបទនានា មកទីប្រជុំជនជនដោយកត្តាសេដ្ឋកិច្ច។ ដោយឡែក បម្លាស់លំនៅ ចន្លោះឆ្នាំ ១៩៧០-១៩៧៩ គឺជា "បម្លាស់លំនៅក្តៅ" ដោយសារភ្លើងសង្គ្រាមនិងការជម្លៀសដោយបង្ខំ និងបម្លាស់លំនៅចាប់ពីឆ្នាំ១៩៧៩ (មិនរាប់អំពីការវិលត្រឡប់មកភូមិកំណើតវិញក្រោយការដួលរំលំនៃរបបខ្មៅងងឹត) ដែលជា "បម្លាស់លំនៅត្រជាក់" ពោលគឺជាចំណោលជនបទទៅរកការងារនៅតាមទីក្រុង ជាពិសេសការងាររោងចក្រ។ បម្លាស់លំនៅបែបនេះ អាចនិយាយថា "បម្លាស់លំនៅអភិវឌ្ឍន៍" ដោយទទួលបានប្រយោជន៍សម្រាប់គ្រួសារផ្ទាល់ និងសម្រាប់សេដ្ឋកិច្ចជាតិផងដែរ។ បម្លាស់លំនៅ អភិវឌ្ឍន៍ បានរង់ចាំពេលវេលាអស់ប្រមាណជាបីទៅបួនឆ្នាំ ក្រោយការបោះឆ្នោតឆ្នាំ១៩៩៣ ដែលកម្ពុជាប្រកាន់យករបបសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារសេរី ។ ដោយឡែក នៅទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៦០ សតវត្សទី២០ កម្ពុជា មានរោងចក្រតម្បាញ(កំពង់ចាម) រោងចក្រស៊ីម៉ង់ត៍ (កំពត) រោងចក្រក្រចៅ(បាត់ដំបង) រោងចក្រកែវ (ភ្នំពេញ) រោងចក្រស្ករ-ស (កំពង់ស្ពឺ) រោងចក្រដំឡើងត្រាក់ទ័រ (កំពង់សោម) រោងចក្រចម្រាញ់ប្រេងកាត (កំពង់សោម) ជាដើម។ ផ្ទុយទៅវិញ នាបច្ចុប្បន្ននេះ រោងចក្រភាគច្រើន ជារោងចក្រកាត់ដេរសម្លៀកបំពាក់ និងផលិតស្បែកជើងសម្រាប់នាំចេញ ហើយភាគច្រើនប្រមូលផ្តុំនៅតាមទីក្រុង ជាពិសេសរាជធានីភ្នំពេញ ដែលជាកត្តាទាក់ទាញ ធ្វើឱ្យមានចំណោលជនបទ។ រោងចក្រនា

អតីតកាល មិនមានបញ្ហាចំណោលជនបទទេ ដោយសារទីតាំងរោងចក្រនៅតាមខេត្តផ្សេងៗ ហើយផលិតកម្មមានកម្រិតមធ្យម ដែលអាចទ្រទ្រង់ដោយកម្លាំងពលកម្មមូលដ្ឋានជុំវិញបាន។ ចំណោលជនបទ គឺជាបម្លាស់លំនៅក្នុងប្រទេសរបស់ប្រជាជនដែលចេញពីជនបទ ស្រែចម្ការ ទៅកាន់ទីក្រុងឬតំបន់ឧស្សាហកម្ម ក្នុងគោលបំណងប្រកបការងារ តាមរូបភាពផ្សេងៗ។

៤- ចំណោលជនបទនិងបម្លាស់លំនៅ

ចំណោលជនបទនៅកម្ពុជា ក៏បានបង្ហាញនូវចំណុចវិជ្ជមានមួយចំនួន នៅក្នុងសង្គមផងដែរ ដូចជា ប្រជាជននៅជនបទ បានផ្លាស់ប្តូរទស្សនៈរបស់ខ្លួនពីការពឹងផ្អែក លើការប្រកបការងារស្រែចម្ការដោយពឹងធម្មជាតិ ទៅបន្ថែមមុខរបរផ្សេងៗលើសពីស្រែចម្ការរបស់ខ្លួន។ និន្នាការនេះ បង្កើតបានជាទម្រង់គ្រួសារថ្មីនៅជនបទ គឺទម្រង់ដែលទ្រទ្រង់ជីវភាពដោយប្រភពស្រែចម្ការផង (ប្រភពចាស់) និងប្រភពប្រាក់ឈ្នួលប្រចាំខែផង (ប្រភពថ្មី) តាមរូបភាពផ្សេងៗនៃសកលភាវូបនីយកម្ម។ ម្យ៉ាងទៀត ចំណោលជនបទ ក៏បានរួមចំណែកផងដែរ ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាខ្វះដីធ្លីធ្វើស្រែចម្ការ ដូចជា កសិករមួយចំនួនមានដីស្រែចម្ការតិចតួច មិនអាចចិញ្ចឹមគ្រួសារបាន(សមាជិកច្រើន) ឬកង្វះទឹកសម្រាប់ធ្វើកសិកម្មជាដើម ពោលគឺ បញ្ហាកង្វះដីធ្លីលែងជាកត្តាស្ទាប់រស់របស់កសិករទៀតហើយ។

នាសម័យអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារសេរី ពិសេសសម័យរីកចម្រើនរបស់រោងចក្រកាត់ដេរ សម្លៀកបំពាក់ និងស្បែកជើង គឺមានឥទ្ធិពលជាខ្លាំងដល់ "បម្លាស់លំនៅ" យ៉ាងពិតប្រាកដ ពោលគឺមនុស្សពេញកម្លាំងពលកម្ម ភាគច្រើនបានធ្វើចំណោលជនបទទៅទីប្រជុំជន និងមួយចំនួនទៀតបានធ្វើចំណោលជនបទទៅក្រៅប្រទេស រហូតដល់ប្រមាណ ១ ២៣៥ ៩៩៣ នាក់[4]។

បម្លាស់លំនៅពីជនបទ(ចំណោលជនបទ) ប្រមាណជា២លាននាក់ (មិនរាប់ពលករទៅក្រៅប្រទេស) បានបង្ហាញអំពីផលប៉ះពាល់ផ្នែកប្រជាសាស្ត្រ នៅតាមភូមិឃុំនៅតំបន់ជនបទទូទាំងប្រទេស ពោលគឺសំបូរទៅដោយមនុស្សចាស់ៗ ហើយកម្លាំងពលកម្មសម្រាប់ទ្រទ្រង់ផ្នែកផលិតកម្មស្រែចម្ការ ត្រូវបានកាត់បន្ថយ ព្រោះយុវវ័យបានចេញទៅធ្វើការឆ្ងាយៗ។ ផលប៉ះពាល់នៅតាមជនបទទាំងនោះ ដូចជា ការបោះបង់ចោលការចិញ្ចឹមគោក្របីឬជ្រូកតាមគ្រួសារ ដោយសារខ្វះអ្នកឃ្វាល អ្នករកស្មៅ ឬអ្នកថែទាំជាដើម។ ម្យ៉ាងទៀត ការងារផលិតកម្មនៅជនបទខ្វះ ត្រូវជួលពលកម្មអ្នកដទៃឬគ្រឿងយន្ត

[4] ក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ "ពលករទៅធ្វើការនៅក្រៅប្រទេស" ឆ្នាំ២០១៨

ដូចជាក្ដួររាស់ ច្រូតកាត់ជាដើម ប៉ុន្តែយន្តកម្ម(ការប្រើគ្រឿងយន្ត)មានការរីកចម្រើននៅជនបទ អាចជួយដោះស្រាយបញ្ហានេះ។

៥- បម្លាស់លំនៅនិងការអភិវឌ្ឍទីក្រុង

ការតាំងទីរបស់រោងចក្រនៅកណ្ដាលក្រុង និងជាយក្រុង (កន្លែងទាំងឡាយជាចំណែកនៃក្រុងដែលស្ថិតនៅជុំវិញ) ធ្វើឱ្យមានផលប៉ះពាល់មួយចំនួនដល់នគរូបនីយកម្ម ដូចការរៀបចំក្រុង ការកែលម្អ មានការកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត ការរៀបចំសណ្ដាប់ធ្នាប់សង្គម ដែលត្រូវធ្វើដើម្បីធានាការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយសុខដុមភាពជាដើម។ បម្លាស់លំនៅចូលទីក្រុង ដោយសារលំហូរចូលនៃប្រជាជនចំណោលជនបទរាប់ពាន់ដល់រាប់ម៉ឺននាក់ទៅតាមកន្លែងនីមួយៗ បានធ្វើឱ្យមានកំណើនប្រជាជនរហ័ស ពិសេសអ្នកមកស្នាក់នៅផ្ទះជួល(រាប់ទាំងសំណង់ផ្ទះល្វែងផង)។ ការតាំងទីរោងចក្រមានការកំណត់ច្បាស់លាស់ក្នុងក្រមនគរូបនីយកម្ម តែកន្លែងផ្ទះជួល កន្លែងសេវាកម្ម ដែលផ្សារភ្ជាប់នឹងកម្មករនិយោជិតយ៉ាងកុះករ បានបង្កើតឡើងដោយវិស័យឯកជននៅកន្លែងចាស់ក៏មាន នៅកន្លែងថ្មីក៏មាន និងមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនកម្មករនិយោជិត និងចំណតរបស់វា ពុំទាន់ត្រូវបានរៀបចំឱ្យបានល្អនៅឡើយទេ។ ដោយឡែក សេវាលក់អាហារឆ្អិន និងផ្សារតូចៗ កើតមានឡើងនៅតាមតំបន់ជុំវិញរោងចក្រ ហើយនៅតាមចិញ្ចើមផ្លូវក៏មាន។ អ្វីទាំងអស់នេះ បង្កើតបាន "មុខមាត់ថ្មី" របស់ទីក្រុង ព្រមទាំងផ្ដល់ផលប៉ះពាល់ដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ ដូចជាការគ្រប់គ្រងស្ថិតិនិងសុវត្ថិភាពសង្គមនៅកន្លែងផ្ទះជួល សុវត្ថិភាពដឹកជញ្ជូន សុវត្ថិភាពឆ្លងកាត់ផ្លូវនៅមុខរោងចក្រ ការកកស្ទះចរាចរណ៍នៅក្នុងទីក្រុងជាដើម។

៦- បម្លាស់លំនៅនិងបញ្ហាដីធ្លី

លំនៅឋានភាគច្រើន គឺជាកន្លែងដែលជាទីតាំងនៃជីវភាពរស់នៅជាអចិន្ត្រៃយ៍របស់គ្រួសារឬបុគ្គលម្នាក់ៗ។ ប្រមាណជាបីទសវត្សចុងក្រោយនៅព្រះរាជណាចក្រកម្ពុជា ពោលគឺក្រោយពីមានរាជរដ្ឋាភិបាលដែលកើតចេញពីការបោះឆ្នោត ឆ្នាំ១៩៩៣ វិស័យអចលនាទ្រព្យនៅកម្ពុជាចាប់ផ្ដើមមានតម្លៃឡើងវិញ តាមរយៈការបង្កើតឱ្យមានភាពជាកម្មសិទ្ធិ និងជាអចលនទ្រព្យ ដែលអាចលក់ដូរបាន។ បម្លាស់លំនៅមួយចំនួន ត្រូវបានផ្លាស់ប្ដូរពីតំបន់ទីប្រជុំជននាកណ្ដាលក្រុងមកកើនឡើងនៅតាមតំបន់ជុំវិញ។ ជាក់ស្ដែង រាជធានីភ្នំពេញ បានពង្រីកនូវទំហំរបស់ខ្លួនជាបន្តបន្ទាប់ តាមរយៈកំណើនលំនៅដ្ឋានជាយក្រុង ដោយប្រែក្លាយពីតំបន់កសិកម្មមកជាតំបន់លំនៅដ្ឋាន។ នៅឆ្នាំ១៩៩៨ រាជធានីភ្នំពេញមានផ្ទៃក្រឡា ២៨៩,៩៧ គ.ម^{២} និង ៣៨៥ គ.ម^{២} នៅឆ្នាំ២០០៦ និងបន្តកើនឡើងរហូតដល់ ៦៩២,៤៦

គ.ម^{២} នៅឆ្នាំ២០២១[5]។ តម្លៃដីថ្មី គឺជាបញ្ហាមួយដែលបង្កឱ្យមានការធ្វើបម្លាស់លំនៅ ព្រោះការវិនិយោគអាចជាកត្តាបង្ខំមួយចំពោះប្រជាជនដែលកំពុងរស់នៅតំបន់នៃគម្រោងវិនិយោគធ្វើបម្លាស់លំនៅចេញ ឬអាចបណ្តាលមកពីសកម្មភាពរបស់ភាគីកាន់កាប់ថ្មី (កម្មសិទ្ធិ) ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ចំណែកណាមួយនៃដីផលិតកម្មកសិកម្ម ឬលំនៅឋាន ឬប៉ះពាល់ទាំងលំនៅឋាន និងដីកសិកម្ម ជាដើម។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ជារួម បម្លាស់លំនៅ គឺជាបទពិសោធន៍របស់មនុស្សក្នុងការទទួលបានអ្វីដែលថ្មី ជាពិសេស គឺរបៀបរស់រៀនមានជីវិត រាប់បញ្ចូលទាំងមុខរបរចិញ្ចឹមជីវិតផងដែរ។ ឆ្លងកាត់ដំណាក់កាលជាច្រើននៃព្រឹត្តិការណ៍ប្រវត្តិសាស្ត្រ បម្លាស់លំនៅនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មានរបៀបច្រើនយ៉ាង រាប់ទាំងបម្លាស់លំនៅដោយបង្ខំចេញពីលំនៅដ្ឋានផ្ទាល់ខ្លួនទៅកាន់តំបន់ដែលមិនមែនជាគោលដៅរបស់ខ្លួន (ជម្លៀស) បម្លាស់លំនៅ ទៅកាន់តំបន់ផ្សេងៗដោយសារកត្តាសេដ្ឋកិច្ច និងដោយសារកត្តាប្រជាសាស្ត្រ ជាដើម។

រាជធានីភ្នំពេញ គឺជាតំបន់ប្រមូលផ្តុំនូវចំនួនប្រជាជនច្រើនលើសគេ នៅក្នុងប្រទេស ពោលគឺជាតំបន់ដែលមានតង់ស៊ីតេខ្ពង់ជាងគេ និងជាបេះដូងរបស់ប្រទេស ដែលតម្រូវឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាល យកចិត្តទុកដាក់អភិវឌ្ឍលើគ្រប់វិស័យ។ នៅក្នុងដំណាក់បច្ចុប្បន្ននេះ ឧស្សាហកម្មទី៤.០ គឺជាវិស័យដែលត្រូវបានផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់អំពីថ្នាក់ដឹកនាំគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ ដែលក្នុងនោះយុវជន គឺជាមុខសញ្ញាដ៏ចាំបាច់សម្រាប់បញ្ជ្រាបនូវឱកាសនេះ និងដើម្បីដើរឱ្យទាន់សភាពការណ៍នៃសកលភាវូបនីយកម្ម។ ក្នុងន័យនេះ គួរពិនិត្យមើលកំណើននូវរោងចក្រកាត់ដេរសម្លៀកបំពាក់និងរោងចក្រផលិតស្បែកជើង នៅតាមតំបន់ទីប្រជុំជននានា ដែលជាមូលហេតុនៃចំណោលជនបទ។ របបសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារសេរី និងការលើកទឹកចិត្តវិនិយោគិន ឱ្យចូលបោះទុនជាច្រើន គឺបានស្រូបទាញយកក្លាមៗនូវកម្លាំងពលកម្មពីជនបទ ដើម្បីបំពេញការងារ ដែលត្រូវការពលករច្រើន ហើយវាមានផលប៉ះពាល់ទៅដល់ការអភិវឌ្ឍទីក្រុងតាមរយៈកំណើនបម្លាស់លំនៅពីជនបទយ៉ាងគំហុក។ ដូច្នេះ ផែនការនាអនាគតមួយត្រូវតែគិតទុកឱ្យហើយ ព្រោះពេលដែលមានបម្លាស់លំនៅចូលទីប្រជុំជន តាមគ្រប់រូបភាព គឺពិតជាប៉ះពាល់ដល់បញ្ហាជាច្រើនសម្រាប់ជីវិតរស់នៅ ពោលគឺត្រូវមានផែនការច្បាស់លាស់ ដើម្បីរៀបចំប្រកបដោយនិរន្តរភាពយូរអង្វែង សម្រាប់ប្រសិទ្ធភាពទីប្រជុំជន ជា

[5] សុន្ទរកថា សម្តេចតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃកម្ពុជា នៅក្នុងពិធីសម្ពោធអគារ ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ នៅថ្ងៃទី៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២១

ពិសេសរាជធានីភ្នំពេញតែម្តង។ បម្លាស់លំនៅចូលទីក្រុង បានបង្កើតឱ្យមានការប្រមូលផ្តុំកម្មករនិយោជិត នៅតាមរោងចក្រសហគ្រាស និងបង្កើតបានជីវិតថ្មីមួយក្នុងសង្គម ទាំងផ្នែកស្មារតី (ការយល់ដឹង អំពីអង្គការសហជីព កូដកម្ម បាតុកម្ម នយោបាយនិងគណបក្ស) ទាំងផ្នែកវប្បធម៌ (ទំនាក់ទំនងយុវវ័យ ការស្លៀកពាក់ ការតុបតែង និងការប្រើប្រាស់សម្ភារៈទាន់សម័យ ម្ហូបអាហារ និងការកម្សាន្តនៅទីក្រុង ឬទីប្រជុំជន) ជាដើម។

គន្ថនិទ្ទេស

- *ក្រសួងផែនការ: ជំរឿនទូទៅនៃប្រជាជននៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០១៩ វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ ឆ្នាំ២០២០*
- *ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ: សទ្ទានុក្រមបច្ចេកសព្ទភូមិវិទ្យា និងប្រវត្តិវិទ្យា ឆ្នាំ២០១៨*
- *ឆយ អួន បម្លាស់លំនៅនៃប្រជាជនកម្ពុជាឆ្លងកាត់របបផ្សេងៗ ២០១៧*
- *ជា ចន្ថា: ការវិភាគអំពីកម្លាំងពលកម្មក្នុងប៉ូលសេដ្ឋកិច្ចភ្នំពេញ ព្រះសីហនុ និងសៀមរាប* (២០០៨-២០១៨) និក្ខេបបទបណ្ឌិត ២០១៤
- *សាគូ សាម៉ុត: ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា និងវរជនខ្មែរ ភ្នំពេញ ២០១៣*
- *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា: អត្ថបទគោលរបស់សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សម្រាប់អធិប្បាយ ផ្តល់ការបំភ្លឺស្តីពីការងារបោះបង្គោលខណ្ឌសីមាព្រំដែនគោក និងការកំណត់ព្រំដែនសមុទ្រ រវាងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងសាធារណៈរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាម សីហា ២០១២*
- *វ៉ាន់ឌី កាអុន: ប្រវត្តិសាស្ត្រនៃប្រទេសកម្ពុជា ភាគទី២ បោះពុម្ពផ្សាយលើកទី២ ២០១០*
- *សាលាក្រុងភ្នំពេញ: ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍក្រុងឆ្នាំ២០០៥-២០១៥ ភ្នំពេញ ឆ្នាំ២០០៥*
- *អង្គការសហប្រជាជាតិ: កិច្ចព្រមព្រៀងនៅទីក្រុងប៉ារីសអំពីបញ្ហាកម្ពុជា*(២៣-១០-១៩៩១)
- *ហ៊ុន សែន: ១០ឆ្នាំនៃដំណើរការកម្ពុជា ១៩៧៩-១៩៨៩ រោងពុម្ព ណុប បូផាន់ ភ្នំពេញ ១៩៨៨*
- *សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា: បំភ្លឺមាគ៌ាបដិវត្តន៍ ក្រសួងឃោសនាអប់រំបដ្ឋិម លេខ២ ឆ្នាំ ១៩៨០*